EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 11.6.2025.
COM(2025) 319 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Pašreizējais stāvoklis Migrācijas un patvēruma pakta īstenošanā

{SWD(2025) 162 final}

1. IEVADS

Migrācijas un patvēruma pakta (“pakts”) pieņemšana 2024. gada jūnijā bija svarīgs pagrieziena punkts kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) izstrādē. Pakts reformē un pilnveido pašreizējos noteikumus, pamatojoties uz visaptverošu pieeju, kas stiprina un integrē ES politiku migrācijas, patvēruma, robežu pārvaldības un integrācijas jomā ([1]). Pakts izveido tiesisko regulējumu, kas līdzsvaro solidaritāti un atbildību starp dalībvalstīm, izmantojot visaptverošu pieeju efektīvai un taisnīgai migrācijas pārvaldībai. Pakta tiesību akti stājās spēkā 2024. gada 11. jūnijā, un tos piemēros no 2026. gada vidus.

Pakta īstenošana ir sarežģīts process, kurā iesaistīti vairāki dalībnieki. Jau labu laiku norit darbs, lai lielo un sarežģīto tiesību aktu kopumu realizētu darbību veidā. ES un valstu sistēmu sagatavošana līdz 2026. gada jūnijam ir kopīgs uzdevums, kura īstenošanā dalībvalstīm, Komisijai un ES aģentūrām ir cieši jāsadarbojas.

Komisija 2024. gada jūnijā pieņēma Migrācijas un patvēruma pakta kopīgo īstenošanas plānu ([2]), kurā izklāstīti galvenie uzdevumi un atskaites punkti šim pārejas periodam. Kopš tā laika Komisija ir vadījusi pakta īstenošanu ES līmenī un kopā ar ES aģentūrām ir pastāvīgi atbalstījusi dalībvalstis to centienos. Komisija dara pieejamu papildu finansējumu 3 miljardu EUR apmērā, lai atbalstītu dalībvalstu centienus īstenot paktu un uzņemt pārvietotās personas no Ukrainas. Komisija pašlaik sadarbojas ar dalībvalstīm, lai līdz gada beigām pabeigtu vajadzīgās procedūras valsts īstenošanas plānos izklāstīto mērķu finansēšanai.

Pārejas perioda vidū ir panākts ievērojams progress gan valstu, gan ES līmenī. Tomēr ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai nodrošinātu jauno noteikumu pilnīgu un savlaicīgu piemērošanu. Dažas no šīm problēmām ir saistītas ar pašreizējiem trūkumiem. Citas problēmas ir saistītas ar sagatavošanos ar paktu ieviesto jauno noteikumu piemērošanai, it īpaši uzlabotās *Eurodac* darbības sākšanu, skrīninga un obligātās robežprocedūras īstenošanu, kā arī jaunajiem pamattiesību aizsardzības pasākumiem. Atlikušās problēmas būs jārisina savlaicīgi, lai paktu varētu pilnībā īstenot.

Komisija aicina dalībvalstis vajadzības gadījumā turpināt un pastiprināt centienus, lai nodrošinātu pakta sekmīgu īstenošanu. Lai gan ir panākts progress tehniskā līmenī, pastāvīga politiskā iesaiste un līdzatbildība valstu līmenī joprojām ir būtiska, lai efektīvi risinātu konstatētās problēmas. Pirms ikgadējā solidaritātes cikla sākuma ir jāpanāk pēc iespējas lielāks progress pakta īstenošanā. Konkrētāk, ir svarīgi, lai pašreizējo noteikumu piemērošanā nebūtu būtisku trūkumu, jo tas var ietekmēt vispārējo novērtējumu par spiedienu un piekļuvi solidaritātes rezervei. Komisija kopā ar ES aģentūrām turpinās sadarboties ar dalībvalstīm un atbalstīs tās, cita starpā izmantojot finansējumu un īpašu uzmanību pievēršot rīcībai konstatēto problēmu pārvarēšanai.

Lai pielāgotos migrācijas dinamiskajam raksturam un reaģētu uz to, pakts ir jāpapildina ar papildu centieniem jomās, uz kurām neattiecas jaunais tiesiskais regulējums. Globālās sadarbības pastiprināšana migrācijas jomā ir īpaši svarīga pakta sekmīgai un ilgtspējīgai īstenošanai. ES ir ieguldījusi līdzekļus visaptverošās partnerībās ar trešām valstīm, kas ir palīdzējušas samazināt neatbilstīgo ieceļotāju skaitu ES. Pamatojoties uz *Frontex* datiem, 2024. gadā pie ES ārējās robežas reģistrēto neatbilstīgo ieceļotāju skaits bija 240 000, kas ir

([1]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Migrācijas un patvēruma pakta kopīgais īstenošanas plāns” (COM(2024) 251 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52024DC0251).

par 37 % mazāk nekā 2023. gadā ([3]). Savienībai ir jāturpina veidot un paplašināt šādas partnerības ar trešām valstīm savstarpēji izdevīgā veidā, lai samazinātu neatbilstīgu ieceļošanu, paplašinātu Globālo aliansi migrantu kontrabandas apkarošanai, stiprinātu sadarbību atgriešanas un atpakaļuzņemšanas jomā, veicinātu talantu mobilitāti, izmantojot talantu partnerības, un nodrošinātu aizsardzību bēgļiem, kas pārvietoti uz trešām valstīm, cita starpā veicot pārmitināšanu un humanitāro uzņemšanu. Eiropas komandas ([4]) pieeja ir izrādījusies sekmīga metode sarunās ar attiecīgajām trešām valstīm par jaunu partnerību izveidi vai esošo partnerību pārkalibrēšanu.

Ar šo paziņojumu Komisija informē Eiropas Parlamentu un Padomi par pakta īstenošanu saskaņā ar Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulas ([5]) 84. pantu. Pamatojoties uz 2024. gada jūnija kopīgā īstenošanas plāna galvenajām darbībām un gaidot pirmā ikgadējā solidaritātes cikla sākšanu 2025. gada oktobrī, šajā paziņojumā ir izklāstīts pašreizējais stāvoklis attiecībā uz progresu, kas ES un valstu līmenī panākts pakta īstenošanā, un sniegts pārskats par īstenošanas stāvokli attiecībā uz katru no desmit pamatelementiem. Nākamais solis būs 2025. gada oktobra gada ziņojums par migrāciju un patvērumu, kurā būs iekļauts atjaunināts pašreizējā stāvokļa novērtējums saistībā ar pakta īstenošanu. Pēc tam Komisija līdz šā gada beigām nāks klajā ar ilgtermiņa Eiropas patvēruma un migrācijas pārvaldības stratēģiju, lai atbalstītu integrētu un koordinētu pieeju pakta īstenošanai gan ES, gan valstu līmenī.

1. attēls. Pārejas perioda grafiks

2. REZULTĀTI ES LĪMENĪ

Saskaņā ar kopīgo īstenošanas plānu Komisija un ES aģentūras sadarbībā ar dalībvalstīm ir strādājušas pie tā, lai nodrošinātu, ka tiek sasniegti juridiskie atskaites punkti un ka

([3]) *Frontex* uzraudzība un riska analīze: https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/.
([4]) Eiropas komandas iniciatīvas: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/team-europe-initiatives_lv.
([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1351 (2024. gada 14. maijs) par patvēruma un migrācijas pārvaldību un ar ko groza Regulas (ES) 2021/1147 un (ES) 2021/1060 un atceļ Regulu (ES) Nr. 604/2013 (COM(2020) 758 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32024R1351).

īstenošanas operatīvā plānošana tiek pastāvīgi koordinēta, vajadzības gadījumā atjaunināta un pārvērsta operatīvā praksē. Vienlaikus tieša divpusēja palīdzība dalībvalstīm ir devusi īpaši pielāgotu atbalstu, ko Komisija un ES aģentūras sniedz visām dalībvalstīm.

ES līmenī Komisija arī turpina strādāt, lai pabeigtu un papildinātu pakta tiesisko regulējumu. Komisija 2025. gada martā nāca klajā ar jaunu tiesību akta priekšlikumu regulai, ar ko izveido kopīgu Eiropas atgriešanas sistēmu (6). Attiecīgos gadījumos Komisija ir arī paātrinājusi uzdevumu izpildi un ierosinājusi dažus no pakta jaunajiem noteikumiem īstenot agrāk. Tā ir ierosinājusi Eiropas Savienības drošu izcelsmes valstu sarakstu (7), kā arī pārskatīt noteikumus par jēdziena "droša trešā valsts" (8) piemērošanu, izpildot pakta prasību līdz 2025. gada jūnijam pārskatīt jēdziena piemērošanu. Visbeidzot, Komisija ir ierosinājusi paredzēt divus galvenos Patvēruma procedūras regulas elementus, lai palīdzētu dalībvalstīm ātrāk un efektīvāk apstrādāt patvēruma pieteikumus attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem, kuru pieteikumi, visticamāk, būs nepamatoti. Tas ietver pakta noteikumus, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzējiem, kuri ierodas no trešām valstīm ar zemu atzīšanas līmeni, un iespēju norādīt drošas izcelsmes valstis un drošas trešās valstis ar izņēmumiem.

2.1. Vadība, norādījumi un dialogs

Kopīgajā īstenošanas plānā izklāstītie uzdevumi un atskaites punkti, kas jāizpilda ES līmenī līdz 2025. gada jūnijam, ir izpildīti. Lai nodrošinātu vadību, Komisija ir izveidojusi pakta īstenošanas platformu, kas pirmo reizi sanāca kopā 2025. gada janvārī, lai apspriestu valsts līmeņa plānošanu un īpaša ES finansiālā atbalsta stratēģisko plānošanu. Imigrācijas, robežu un patvēruma stratēģiskā komiteja (*SCIFA*) arī nodrošina vadību regulārās diskusijās par pakta īstenošanu.

Viedokļu apmaiņa ar Eiropas Parlamentu notiek Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas Patvēruma jautājumu darba grupā – pakta/kopējās Eiropas patvēruma sistēmas īstenošana.

Tehniskais darbs turpinās ar kontaktkomiteju un ekspertu grupu sanāksmju atbalstu, lai nodrošinātu tiesību normu vienotu interpretāciju un precizēšanu. Tas ir ļāvis savlaicīgi sagatavot nepieciešamos īstenošanas aktus ([9]) un apmainīties ar labu praksi visos pakta komponentos. Aģentūru tīkli ir arī palīdzējuši apzināt kopīgas darbības problēmas un risinājumus, arī izstrādājot veidnes un norādījumu dokumentus. Lai izvairītos no dublēšanās, veicinātu vienkāršošanu un nodrošinātu sinerģiju, Komisija organizēja arī dažādas komiteju un ekspertu grupu kopīgas sesijas, kas aptvēra dažādus pakta elementus līdztekus aģentūru tīkla sanāksmēm.

Ievērojama uzmanība kopīgajā darbā visos kopīgā īstenošanas plāna elementos joprojām ir vērsta uz Komisijas tiešu divpusēju atbalstu dalībvalstīm. Šī pieeja nodrošina mērķim atbilstošu atbalstu, kas pielāgots katras dalībvalsts apstākļiem un atšķirīgajai institucionālajai kārtībai. Komisija ir izveidojusi īpašas valstu komandas un koordinatorus augstāko amatpersonu līmenī, lai mijiedarbotos ar katru dalībvalsti.

([6]) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido kopīgu sistēmu to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanai, kuri Savienībā uzturas nelikumīgi, un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/115/EK, Padomes Direktīvu 2001/40/EK un Padomes Lēmumu 2004/191/EK (COM(2025) 101 final, EUR-Lex - 52025PC0101 - LV - EUR-Lex).

([7]) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz drošu izcelsmes valstu saraksta izveidi Savienības līmenī groza Regulu (ES) 2024/1348 (COM(2025) 186 final, EUR-Lex - 52025PC0186 - LV - EUR-Lex).

([8]) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) 2024/1348 groza attiecībā uz jēdziena "droša trešā valsts" piemērošanu (COM(2025) 259 final, EUR-Lex - 52025PC0259 - LV - EUR-Lex).

([9]) Pakta leģislatīvo aktu dažādie īstenošanas akti ir uzskaitīti kopīgā īstenošanas plāna pielikumā: EUR-Lex - 52024DC0251 - LV - EUR-Lex.

Komisijas dienestu valstu darba grupas ir divpusēji sadarbojušās ar dalībvalstu iestādēm un sniegušas dalībvalstu sistēmu un saistīto problēmu analīzi, kas tika izmantota valstu īstenošanas plānos (VĪP). Tagad darbs ir vērsts uz VĪP īstenošanu un praktisko realizēšanu. Dalībvalstis ar Komisijas atbalstu strādā pie tā, lai nodrošinātu, ka katra plāna mērķiem tiek piešķirts pietiekams finansējums no ES fondiem un valstu budžetiem.

Turklāt, 2024. gadā izsludinot īpašu uzaicinājumu, ar tehniskā atbalsta instrumentu (TAI) sniegto atbalstu savu VĪP sagatavošanai izmantoja deviņas dalībvalstis ([9]). Pašlaik Komisija ar TAI pakta īstenošanā atbalsta desmit dalībvalstis. Turklāt dalībvalstis gūst labumu no savstarpējas mācīšanās un labas prakses apmaiņas, kas izveidota saistībā ar TAI. Lai veicinātu daudzu ieinteresēto personu pieeju, Komisija rīkoja īpašas informatīvas un konsultatīvas sanāksmes ar ieinteresētajām personām, piemēram, sociālajiem un ekonomiskajiem partneriem, starptautiskām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, it īpaši migrantu vadītām organizācijām[10].

2.2. ES aģentūru darbs

Turpinās darbs, ko pakta īstenošanā veic ES aģentūras, it īpaši Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (*EUAA*), Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*Frontex*) un *eu-LISA*.

EUAA ir atvieglojusi dalībvalstu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu, kas izriet no pakta, un atbalstījusi Komisiju kopīgā īstenošanas plāna izstrādē. *EUAA* savu valstu ekspertu tīklu ietvaros ir atjauninājusi savus produktus un norādījumus un izstrādājusi jaunus gadījumos, kad to paredz pakts vai kad tas ir nepieciešams. *EUAA* pašlaik atjaunina Eiropas apmācības programmas patvēruma jomā moduļus un pārskata attiecīgos darbības standartus un rādītājus (sīkāka informācija ir sniegta katra pamatelementa 3. iedaļā).

Turklāt 2025. gadā notiks divi izmēģinājuma uzraudzības pasākumi (Igaunijā un Nīderlandē) nolūkā sagatavoties *EUAA* daudzgadu uzraudzības programmas pilnīgai ieviešanai no 2026. gada. Saskaņā ar programmu visas dalībvalstis tiks uzraudzītas attiecībā uz pakta tehnisko un operatīvo īstenošanu piecu gadu ciklā. Uzraudzības rezultāti arī palīdzēs Komisijai novērtēt, vai valstu patvēruma un uzņemšanas sistēmas ir labi sagatavotas.

Frontex turpina sniegt atbalstu jomās, kas ietilpst tās pilnvarās, piedāvājot praktiskus norādījumus un rīkus, kā arī operatīvo atbalstu pēc pieprasījuma, it īpaši saistībā ar jaunu procesu plānošanu un īstenošanu pie robežām. Dažādie elementi, kas saistīti ar pakta īstenošanu, tiek apspriesti *Frontex* darba grupās un tīklos, kā arī īpašās *ad hoc* sanāksmēs ar dalībvalstīm. Turklāt *Frontex* ciešā sadarbībā ar ES atgriešanas koordinatoru sniedz atbalstu dalībvalstīm visos atgriešanas procesa posmos. *Frontex* arī sadarbojas ar dalībvalstīm riska novērtējumu izstrādē, un tai ir nozīme robežu kvalitātes kontrolē. *Frontex* ikgadējais neaizsargātības novērtējums, kurā novērtē katras ES dalībvalsts un Šengenas asociēto valstu spēju un gatavību reaģēt uz problēmām pie savām ārējām robežām, atvieglos pāreju uz jauno tiesisko regulējumu.

eu-LISA ir izšķiroša nozīme pakta īstenošanā, it īpaši lai vēl vairāk uzlabotu Savienības ārējo robežu efektīvu pārvaldību, tādu vienotu noteikumu ieviešanu, kas nodrošina kontroli, un neatbilstīgo migrantu un patvēruma meklētāju, kas ieceļo ES, pienācīgu reģistrāciju. Jauno pakta noteikumu pienācīga darbība ir atkarīga no jaunās *Eurodac* reālas pieejamības un darbības līdz 2026. gada 12. jūnijam. *eu-LISA* pastāvīgi atbalsta dalībvalstis šā sarežģītā uzdevuma veikšanā (sīkāka informācija ir sniegta 3.1. iedaļā).

Lai nodrošinātu sinerģiju starp Komisijas un ES aģentūru darbu, Komisijai būtu jāizstrādā horizontālie juridiskie norādījumi, savukārt ES aģentūrām galvenā uzmanība būtu jāpievērš

([10]) Eiropas Komisija un NVO apspriež Migrācijas pakta īstenošanu: https://home affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-and-ngos-discuss-implementation-migration-pact-2024-05-27_en.

mērķorientētas darbības norādījumu un atbalsta izstrādei. Komisija un aģentūras turpinās sadarboties, lai panāktu augsta līmeņa efektivitāti un samazinātu slogu dalībvalstīm saskaņā ar Komisijas vispārējo vienkāršošanas mērķi.

2.3. Finansiālais atbalsts

ES dara pieejamus papildu 3 miljardus EUR dalībvalstīm, lai atbalstītu pakta īstenošanu un uzņemtu pārvietotās personas no Ukrainas. Tas ir turpmāks palielinājums par 1 miljardu EUR salīdzinājumā ar summām, kas paziņotas kopīgajā īstenošanas plānā. Turklāt atbilstīgās dalībvalstis var arī izmantot vairāk nekā 1,6 miljardus EUR, kas pieejami saskaņā ar iekšlietu fondu vidusposma pārskatīšanu[11].

Dalībvalstīm šie papildu līdzekļi būtu jāizmanto stratēģiski, lai pēc iespējas vairāk virzītu uz priekšu savus īstenošanas centienus, vienlaikus prioritāti piešķirot svarīgāko problēmu risināšanai, kas apzinātas to valsts īstenošanas plānā, un risinot dialogu ar Komisiju. Komisija ir atbalstījusi dalībvalstis to prioritāšu noteikšanā, un šā papildu finansējuma plānošanai būtu jāatbilst dalībvalstu valsts īstenošanas plāniem. Lai gan papildu summas ir ievērojamas, pakta reformu mēroga dēļ dalībvalstīm būs jāapzina citi attiecīgie finansējuma avoti valsts un ES līmenī (piemēram, kohēzijas politika), lai nodrošinātu visas to vajadzības. Ir ļoti svarīgi nodrošināt, ka vajadzīgie grozījumi dalībvalstu programmās tiek pabeigti vēlākais līdz gada beigām un ka publiskā iepirkuma procedūras tiek sāktas un pabeigtas laikus. Lielākā daļa dalībvalstu ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu šo mērķi (lai gan dažās dalībvalstīs ([12]) ir vajadzīgi turpmāki centieni), un valsts līmenī apzina citus attiecīgus finansējuma avotus, kā arī citus ES līmeņa fondus, piemēram, kohēzijas politikas fondus, vienlaikus cenšoties panākt lielāku sinerģiju un papildināmību.

3. VALSTU ĪSTENOŠANAS PLĀNI UN PAMATELEMENTU PRAKTISKĀ REALIZĒŠANA

3.1. Pārskats par valstu īstenošanas plāniem un koordinācija

Kopīgajā īstenošanas plānā ir noteikts kopīgs mērķis, proti, līdz pārejas perioda beigām ieviest labi sagatavotas sistēmas. Lai nodrošinātu, ka sistēmas ir labi sagatavotas, dalībvalstīm ir jāīsteno pakta jaunie noteikumi un jārisina esošās problēmas saistībā ar valsts tiesību aktiem, praksi un darbības spējām.

Visām dalībvalstīm bija jāizstrādā valsts īstenošanas plāni (VĪP) ar skaidriem pasākumiem un termiņiem, arī attiecībā uz iepirkumu, apmācību un darbā pieņemšanas vajadzībām. Līdz šim 26 dalībvalstis ir regulāri sadarbojušās ar Komisiju pakta īstenošanā, un 25 dalībvalstis ir iesniegušas savus valsts īstenošanas plānus ([13]). Arī četras Šengenas asociētās valstis ir iesniegušas savus VĪP, kas aptver tos pakta elementus, kuros tās piedalās.

Visi VĪP ir balstīti uz Komisijas nodrošināto veidni un tādējādi atspoguļo kopīgā īstenošanas plāna pamatelementu struktūru. Aptuveni trešdaļa plānu tika publiskoti arī kā publiski dokumenti ([14]).

Komisija atbalstīja dalībvalstis to pašreizējo sistēmu novērtēšanā, lai palīdzētu noteikt plānošanas bāzlīnijas, un sniedza dažus ieteikumus, kas atspoguļoti lielākajā daļā VĪP. Kopumā VĪP detalizācijas līmenis dažādās dalībvalstīs un konkrētas dalībvalsts VĪP ietvaros atšķiras pēc politikas jomām vai pamatelementiem. Atkarībā no konkrētā gadījuma tas var

([11]) Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds (*AMIF*) un Integrētās robežu pārvaldības fonds (*IBMF*).
([12]) Dažādu iemeslu dēļ ir novēroti kavējumi Beļģijā, Grieķijā, Latvijā, Maltā, Polijā un Spānijā (situācija 6. jūnijā).
([13]) Ungārija paziņoja Komisijai, ka tā neplāno sagatavot VĪP. Polija iesniedza savu nostāju par pakta īstenošanu. Arī Īrija iesniedza VĪP, jo paziņoja par savu dalību ES Migrācijas un patvēruma paktā.
([14]) Austrija; Bulgārija; Čehija; Vācija; Lietuva; Luksemburga; Nīderlande; Slovākija; Slovēnija; Zviedrija (pēc pieprasījuma).

atspoguļot to, ka vai nu novērtēšana un pārskatīšana iesniegšanas brīdī vēl turpinājās, vai arī dažās jomās vai pamatelementos bija vajadzīgs mazāk darba. Lielākajai daļai dalībvalstu joprojām ir jānosaka konkrēti atskaites punkti un mērķrādītāji, lai izsekotu un uzraudzītu īstenošanu, kas ir noderīgi, lai atklātu un novērstu būtiskus kavējumus.

Pakta īstenošana ir nevis vienreizējs, bet dinamisks process. Kopš VĪP sākotnējās iesniegšanas dažas dalībvalstis ([15]) ir atjauninājušas un pārskatījušas savu VĪP elementus, atspoguļojot ievērojamo notiekošo darbu. Likumdošanas elementi ir aplūkoti visos VĪP, lai gan dažādā detalizācijas pakāpē. Darbs pie nepieciešamajām izmaiņām tiesību aktos ir sākts visās dalībvalstīs. Vismaz trīs dalībvalstis jau ir pabeigušas attiecīgo valsts tiesību aktu izstrādi un gatavojas pieņemšanai ([16]). Daudzas citas dalībvalstis cer šo procesu pabeigt šogad. Tomēr dažās citās valstīs šis process ir jāpaātrina.

Dalībvalstis ir izveidojušas plānošanas un koordinācijas mehānismus, lai sasniegtu rezultātus operatīvā līmenī, un tagad tām tie būtu jāizmanto pakta efektīvā īstenošanā. VĪP sagatavošana ir palīdzējusi apzināt valstu koordinācijas problēmjautājumus. Daudzas dalībvalstis stiprina integrētu politikas veidošanu, izmantojot starpministriju pasākumus, savukārt citām ir vajadzīga ciešāka koordinācija starp politikas jomām un pārvaldības līmeņiem. Lai gan to vadīs migrācijas vai iekšlietu ministrijas, būtiska nozīme ir citu ministriju, tiesu iestāžu un pašvaldību iesaistei. Komisija atzinīgi vērtē un joprojām aicina uz labu koordināciju ar visām ieinteresētajām personām un vietējām un reģionālajām pašvaldībām, kā arī pilsoniskās sabiedrības iesaisti, lai pakta īstenošanā panāktu augstu efektivitātes līmeni. Šajā nolūkā, pamatojoties uz racionalizēto sistēmu, kas ieviesta ar paktu (piemēram, pārsūtīšanas procedūras, ciešāka saikne starp patvērumu un atgriešanu, labāka datubāzu izmantošana), Komisija turpinās izskatīt veidus, kā vēl vairāk racionalizēt saistīto darbu un samazināt vispārējo administratīvo slogu saskaņā ar Komisijas mērķiem vienkāršošanas jomā. Gaidāmā Eiropas patvēruma un migrācijas pārvaldības ilgtermiņa stratēģija būs iespēja vēl vairāk pievērsties integrētai un racionalizētai politikas veidošanai.

Komisija turpina ciešu dialogu ar visām dalībvalstīm un atbalsta tās plānošanas un darbības aspektos. Komisija arī cieši sazinās ar dalībvalstīm, kuras nav iesniegušas VĪP, un mudina visas dalībvalstis pēc iespējas ātrāk pabeigt šo procesu.

3.2. Pamatelements Nr. 1 – *Eurodac*

Reformētās *Eurodac* sistēmas ātra izstrāde un darbības sākšana ir būtisks priekšnoteikums pienācīgai visu pakta elementu īstenošanai. *Eurodac* reforma ir Komisijas, *eu-LISA* un dalībvalstu kopīga atbildība, un līdz šim ir panākts ievērojams progress. Tās īstenošanai nepieciešamo neleģislatīvo instrumentu sagatavošana norit saskaņā ar plānu, un *eu-LISA* arī izstrādā jauno *Eurodac*, daļēji balstoties uz sadarbspējas satvara komponentiem, ko *Eurodac* izmantos.

Ņemot vērā *Eurodac* īstenošanas sarežģīto grafiku, Komisija, *eu-LISA* un dalībvalstis ir apzinājušas pasākumu kopumu kavējumu mazināšanai. Tos galvenokārt ieviesa *eu-LISA,* lai atbalstītu dalībvalstis. Viens no šādiem pasākumiem ir tas, ka *Eurodac* funkcijas ir jānodrošina divos posmos (2026. gada jūnijā un decembrī), par prioritāti nosakot funkcijas, kas atzītas par kritiski svarīgām (īstenojamas 2026. gada jūnijā). Vēl viens pasākums ir tas, ka *eu-LISA* izstrādāja centralizētu risinājumu – tīmekļa lietotāja saskarni (*WUI*). Centralizētais risinājums būtu jāizmanto dalībvalstīm, kuras dažādu iemeslu dēļ, piemēram, resursu trūkuma dēļ, nav gatavas līdz 2026. gada jūnijam panākt pilnīgu sistēmu integrāciju.

([15]) Piemēram, Grieķija, Spānija un Beļģija.
([16]) Čehija, Igaunija, Nīderlande.

Turklāt *eu-LISA* izvēlējās elastīgu pieeju *Eurodac* sistēmas īstenošanai, kas ļāva šai aģentūrai pakāpeniski apmainīties ar dažādiem nepieciešamajiem tehniskajiem dokumentiem. Tas nozīmēja, ka svarīgāko dokumentāciju varēja savlaicīgi kopīgot ar dalībvalstīm, atvieglojot visās dalībvalstīs esošo kopīgo zināšanu vākšanu un izmantošanu. Tādējādi pirmais saskarnes kontroldokuments (*ICD*) tika iesniegts 2024. gada oktobrī, un tam sekoja *ICD* pilnīga iesniegšana 2024. gada decembrī, kā noteikts regulā. Tāda pati elastīga pieeja tika piemērota arī testēšanai. Brīvprātīga pamatsavienojamības testēšana starp dalībvalstīm un *eu-LISA* jau ir sākusies, un vairākas dalībvalstis to jau ir sekmīgi pabeigušas.

Valsts līmenī, veidojot savu sistēmu, dalībvalstis var izvēlēties vai nu izmantot *eu-LISA* nodrošināto centralizēto risinājumu, vai izveidot valsts sistēmu, kas pilnībā integrē *Eurodac,* vai abu kombināciju (t. i., vispirms centralizēto risinājumu un pēc tam sistēmu integrāciju). Pateicoties iepriekš minētajai *eu-LISA* elastīgajai pieejai, dalībvalstis varēja salīdzinoši agri sākt sistēmas izstrādi valsts līmenī. Regulāras *eu-LISA* (Projektu pārvaldības foruma, padomdevēju grupas) organizētas sanāksmes ļauj dalībvalstīm periodiski ziņot par pašreizējo stāvokli valsts līmeņa īstenošanā un norādīt uz visām problēmām, kas varētu ietekmēt visu projektu ES līmenī. Līdz šim šī viedokļu apmaiņa ir parādījusi, ka, neraugoties uz labiem panākumiem, dažas dalībvalstis saskaras ar problēmām. Tās ietver lēmumu pieņemšanu par to, kura valsts iestāde ir atbildīga par sistēmas īstenošanu vai kurā iestādē atrodas valsts piekļuves punkts, grūtības iepirkuma procedūrās, ierobežotus resursus (cilvēkresursi vai finanšu resursi) vai pastāvīgus tehniskās dokumentācijas pieprasījumus ([17]).

No savas puses Komisija piedalās visās *eu-LISA* organizētajās sanāksmēs, kurās dalībvalstis ziņo par pašreizējo stāvokli īstenošanā, jaunākajām norisēm un iespējamām problēmām. Komisija 2025. gada martā nosūtīja vēstuli visām dalībvalstīm, izceļot līdz šim panākto progresu un atkārtoti uzsverot, cik svarīgi ir laikus īstenot *Eurodac* gan centrālā, gan dalībvalstu līmenī. Komisija arī organizēja divpusējas sanāksmes ar tām dalībvalstīm, kuras saskaras ar īpašām problēmām. Pašlaik tiek gatavoti akti, kas vajadzīgi sistēmas darbībai (par starpsistēmu statistikas saturu un sadarbspēju).

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

EU-LISA būtu jāturpina cieši sadarboties ar dalībvalstīm un Komisiju. Galvenie *ICD* elementi pašlaik būtu jāuzskata par pietiekami stabiliem, lai dalībvalstis vajadzības gadījumā varētu sākt iepirkuma procedūras. Šajā posmā nevajadzētu iekļaut nekādas citas būtiskas izmaiņas; jebkādām turpmākām izmaiņām dokumentā būtu jāietver tikai nelieli pielāgojumi, kas vajadzīgi ar sadarbspēju saistītu *ICD*, tipogrāfijas vai pielāgojumu pēc testēšanas dēļ. Tomēr *ICD* stabilizēšana neliegs laika gaitā veikt turpmākus sistēmas uzlabojumus. Tām dalībvalstīm, kuras dotu priekšroku sistēmu pilnīgai integrācijai, nevajadzētu pilnībā izslēgt iespēju paļauties uz *eu-LISA* izstrādāto centrālo risinājumu kā dublējumu gadījumā, ja integrācijas process kavējas.

Nākamajos mēnešos būs svarīgi regulāri ikmēneša ziņojumi, lai novērtētu vispārējo īstenošanas stāvokli un ļautu Komisijai un *eu-LISA* vajadzības gadījumā sniegt papildu atbalstu. Dalībvalstīm būtu pilnvērtīgi jāizmanto *Eurodac* projektu vadības forums un būtisku grūtību gadījumā proaktīvi jāinformē Komisija.

No praktiskā viedokļa iepirkuma procesi ir jāpabeidz pēc iespējas ātrāk, jāievieš mācību plāni un darbā pieņemšanas procesi, kā arī jāveic nepieciešamie obligātie darbības testi. Ir svarīgi, lai tiktu ievērots saskaņotais īstenošanas grafiks, un visa uzmanība ir pievērsta valstu attīstībai, testēšanai un operatīvajai gatavībai.

([17]) Padomdevējas grupas sanāksmē 15. un 16. maijā šādas dalībvalstis ziņoja, ka ir pakļautas riskam, vai tika par tādām atzītas ziņošanas neesamības dēļ: Dānija, Somija, Vācija, Kipra, Grieķija.

3.3. Pamatelements Nr. 2 – jauna migrācijas pārvaldības sistēma pie ES ārējām robežām

Notiek gatavošanās jaunās obligātās robežprocedūras ieviešanai. Komisija 2024. gada augustā pieņēma īstenošanas aktu, ar ko katrai dalībvalstij nosaka pienācīgu kapacitāti un starptautiskās aizsardzības pieteikumu maksimālo skaitu, kuru pārsniedzot dalībvalstīm nebūs pienākuma piemērot robežprocedūru (“gada maksimālais apjoms”) ([18]).

Komisija strādā pie vadlīniju dokumenta par skrīningu, lai nodrošinātu dzīvu dokumentu, kas attiecas uz skrīningu pie ārējām robežām un teritorijā, ietverot svarīgus apsvērumus arī dalībvalstīm, uz kurām attiecas sekundārā kustība.

Lai palīdzētu nodrošināt politikas saskaņotību, skrīnings tika iekļauts arī Eiropas integrētās robežu pārvaldības (EIRP) daudzgadu stratēģiskās politikas cikla stratēģiskajās pamatnostādnēs ([19]). *Frontex* sadarbībā ar *EUAA* un Komisiju izstrādā savu “skrīninga rīkkopu”, kas ietver praktiskus rīkus ar skrīningu saistītu pārbaužu un verifikāciju veikšanai. Šo rīku operatīvo testēšanu plānots sākt 2025. gada septembrī.

Komisija un *EUAA* ir izdevušas virkni instrumentu, kas tieši attiecas uz jaunās obligātās robežprocedūras izveidi. Tie ietver hipotētiskus pienācīgas kapacitātes modeļus, arī iespēju izveidot “daudzfunkcionālus centrus”, kas apvieno skrīningu un patvēruma un atgriešanas robežprocedūras. Šie modeļi ietver orientējošas personāla un uzņemšanas prasības skrīningam un robežprocedūrām, lai atbalstītu valsts plānošanu un mērķrādītāju noteikšanu attiecībā uz piegādi. *EUAA* ir izdevusi plānu daudzfunkcionāliem centriem, kurā paredzēti vairāki procesa posmi vienā vietā (piemēram, skrīnings, reģistrācija, robežprocedūras), lai palīdzētu dalībvalstīm izstrādāt šos centrus. *EUAA*, sadarbojoties ar *Frontex*, arī izdeva jaunas pamatnostādnes par aizturēšanas alternatīvām, kuras varētu izmantot saistībā ar robežprocedūru. Komisija arī izstrādā norādījumu dokumentu par patvēruma un atgriešanas robežprocedūru.

Valsts līmenī dažās dalībvalstīs jau ir izveidotas uzņemšanas telpas un cilvēkresursi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu to pienācīgu kapacitāti. Citām dalībvalstīm ir konkrēti plāni, kā to panākt, ietverot līdzekļu piešķiršanu nepieciešamajai infrastruktūrai un personālam ([20]), kā arī plāni daudzfunkcionālu centru būvniecībai, renovācijai vai pārprofilēšanai. Rumānijas 2024. gadā veiktā skrīninga modelēšana bija noderīga skrīninga operāciju testēšanā un pieredzes apmaiņā ar citām dalībvalstīm.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Dalībvalstīm līdz 2026. gada aprīlim ir jāpaziņo robežprocedūrai izraudzītās vietas. Līdz šim neviena dalībvalsts to nav izdarījusi. Pastāv risks, ka dalībvalstis ar kavēšanos izveidos savas spējas un kapacitāti skrīningam un obligātajai robežprocedūrai, ja drīzumā netiks noteiktas galīgās atrašanās vietas, un ka finanšu plānošana un saistītie iepirkuma procesi netiks sākti un pabeigti ([21]). Pašreizējā ES papildu finansējuma plānošana var palīdzēt dalībvalstīm veikt šo svarīgo uzdevumu. Komisija sazināsies ar dalībvalstīm, lai virzītos uz priekšu šajos aspektos,

([18]) Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2024/2150 (2024. gada 5. augusts), ar kuru paredz noteikumus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2024/1348 piemērošanai attiecībā uz dalībvalstu pienācīgu kapacitāti un maksimālo pieteikumu skaitu, kas dalībvalstij ik gadu ir jāizskata robežprocedūrā (OV L, 2024/2150, 9.8.2024., http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/2150/oj).

([19]) *Frontex* 2024. gada novembrī atjauninājа Eiropas integrētās robežu pārvaldības tehniskās un operatīvās stratēģijas pielikumu, iekļaujot tajā skrīningu.

([20]) Dalībvalstis, kas vai nu jau ir sasniegušas savas pienācīgas kapacitātes prasības, vai arī virzās uz to savlaicīgi: Beļģija, Somija, Luksemburga, Čehija, Francija, Malta, Nīderlande, Rumānija.

([21]) Valstis, kurās, ņemot vērā iepirkuma procedūru ilgumu, ir bažas par to, vai tās laikus sasniegs pienācīgu kapacitāti, ir šādas: Itālija, Vācija. Lielākas bažas: Igaunija un Grieķija.

it īpaši tāpēc, ka pašlaik Komisijai nav iespējams pilnībā novērtēt dalībvalstu panākto progresu un iespējamos riskus, ar kuriem tās varētu saskarties.

Obligātās robežprocedūras īstenošana būs jāpapildina ar neatkarīgu pamattiesību uzraudzības mehānismu (sk. 3.10. iedaļu), un tai būs jābalstās uz efektīvu sadarbību ar tiesu iestādēm, lai ievērotu termiņus un ņemtu vērā ar paktu ieviestās procesuālās izmaiņas. Dalībvalstis ir noteikušas, ka sadarbība ar tiesu iestādēm ir svarīgs īstenošanas procesa elements. Lai to panāktu, ir jāņem vērā tiesu iestāžu papildu vajadzības, jānodrošina tiesu iestāžu neatkarība un jāizpilda prasības, kas ES tiesību aktos noteiktas tiesām vai tribunāliem.

Dalībvalstīm ir jānodrošina dažādu ieinteresēto personu savlaicīga iesaiste un pietiekamu līdzekļu piešķiršana visiem pienācīgas kapacitātes elementiem. Attiecībā uz skrīninga pakāpenisku ieviešanu pastāv dažas problēmas saistībā ar pietiekamu telpu un cilvēkresursu, materiālo un tehnisko resursu izraudzīšanos, lai pārvaldītu migrācijas plūsmu maksimumu, kā arī lai nodrošinātu efektīvus mehānismus un juridiskos instrumentus bēgšanas novēršanai. Ir arī jācenšas nodrošināt pietiekamu skaitu apmācītu darbinieku un medicīnas speciālistu skrīninga veikšanai un tehnisko infrastruktūru, lai ātri aplūkotu attiecīgās ES un valstu datubāzes gan pie noteiktajām robežām, gan teritorijā.

3.4. Pamatelements Nr. 3 – uzņemšanas pārvērtēšana

Gandrīz visas dalībvalstis īsteno administratīvas un organizatoriskas reformas, reaģējot uz pakta ieviestajām izmaiņām.

Šis process ietver izmaiņas lietu pārvaldības sistēmās un IT infrastruktūrā ([22]), izmantojot arī TAI atbalstu, kā arī investīcijas infrastruktūrā, vai nu renovējot esošo, vai arī izveidojot jaunu infrastruktūru. Gandrīz puse no visām dalībvalstīm plāno izveidot jaunus dažāda veida uzņemšanas centrus dažādām iedzīvotāju grupām ([23]). Turklāt dalībvalstis pārskata operatīvās darbplūsmas un izveido jaunas aģentūru sadarbības vienošanās ar pakalpojumu sniedzējiem un partneriem, piemēram, attiecībā uz iepirkuma procedūrām, veselības aprūpi, nepavadītiem nepilngadīgajiem sniedzamo palīdzību vai darba tirgu.

Dalībvalstis arī izskata veidus, kā stiprināt pašpaļāvību un atbalstu pieteikuma iesniedzējiem, kuri brīvprātīgi atsakās no valsts sponsorētiem izmitināšanas risinājumiem ([24]). Dažas dalībvalstis koncentrējas uz agrīnas integrācijas pasākumiem, arī valodu kursiem saskaņā ar Uzņemšanas nosacījumu direktīvas jaunajām prasībām ([25]). Citas dalībvalstis ir apzinājušas darbības, lai stiprinātu medicīnisko un psihosociālo atbalstu ([26]).

Turklāt dalībvalstis savos tiesību aktos transponē Uzņemšanas nosacījumu direktīvu un tās jaunos rīkus uzņemšanas pārvaldībai. Komisija un *EUAA* atbalsta dalībvalstu transponēšanas centienus Komisijas Uzņemšanas nosacījumu direktīvas ekspertu grupā un *EUAA* Uzņemšanas valsts kontaktpunktu tīklā. Turklāt Komisija ir izstrādājusi skaidrojošu dokumentu, kas 2024. gada decembrī tika nosūtīts dalībvalstīm ([27]). Vienlaikus dalībvalstis izstrādā metodes ar mērķi uzraudzīt pieteikuma iesniedzēju klātbūtni un darīt pieejamas un piemērot alternatīvas aizturēšanai ([28]).

([22]) Austrija, Beļģija, Igaunija, Somija, Francija, Horvātija, Īrija, Luksemburga un Portugāle.

([23]) Daudzfunkcionāli centri: Čehija un Horvātija; mājokļi nepavadītiem nepilngadīgajiem: Kipra un Itālija; mājokļi neaizsargātām personām: Slovākija; "Dublinas centri": Beļģija; (Daudzfunkcionāli) centri pie robežas: Īrija, Portugāle un Slovākija. Citas valstis koncentrē uzmanību uz vispārējās kapacitātes palielināšanu: Luksemburga un Rumānija, kā arī uz aizturēšanas centriem: Itālija.

([24]) Piemēram, Beļģija un Igaunija.

([25]) Ietverot Čehiju, Kipru, Itāliju un Franciju.

([26]) Piemēram, Čehija, Beļģija, Slovēnija, Lietuva un Latvija.

([27]) *EUAA* tuvākajos mēnešos arī izdos praktiskus norādījumus par ierašanās/uzņemšanas centra izveidi un pārvaldību.

([28]) Kā piemēru var minēt Čehiju, Portugāli un Luksemburgu.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Uzņemšanas nosacījumu direktīvas savlaicīga transponēšana joprojām prasa uzmanību visās dalībvalstīs. Pietiekamas kapacitātes un pienācīgu apstākļu nodrošināšana ir būtisks elements, kas ļauj dalībvalstij būtu labi sagatavotai.

Vairākās dalībvalstīs joprojām pastāv problēmas ([29]), kas saistītas ar piemērotu kapacitāti valsts uzņemšanas sistēmās. Dažos gadījumos to jau ir konstatējušas attiecīgās tiesas. Ir būtiski, lai dalībvalstis risinātu pašreizējās reālās uzņemšanas vajadzības, kā noteikts spēkā esošajā *acquis*, un saglabātu pietiekamu uzņemšanas sistēmas kapacitāti, kas nodrošina pienācīgu dzīves līmeni, vienlaikus labi izstrādājot un atjauninot savus ārkārtas rīcības plānus (plašāka informācija par ārkārtas situācijām sniegta 3.9. iedaļā).

Tā kā pārstrādātā Uzņemšanas nosacījumu direktīva vēl vairāk saskaņo pieteikuma iesniedzējiem nodrošināmos standartus, dalībvalstīm būtu jāatturas no šo standartu pazemināšanas vai novirzīšanās no tiem, vai no to uzņemšanas sistēmu kopējās kapacitātes samazināšanas. Turklāt dalībvalstu sistēmām būtu jāļauj skaidri nošķirt "pienācīgu dzīves līmeni" un pazeminātus materiālos uzņemšanas apstākļus dažos gadījumos ([30]), kas saistīti ar pieteikuma iesniedzēju īstenotu ļaunprātīgu izmantošanu Uzņemšanas nosacījumu direktīvas izpratnē. Ja uzņemšanas materiālie apstākļi ir sliktāki, dalībvalstīm būtu vismaz jāturpina nodrošināt pamatvajadzības, kas jānosaka valstu sistēmās arī saskaņā ar ES Tiesas judikatūru. Dažām dalībvalstīm būtu arī jāpārskata sava aizturēšanas kapacitāte un ievērojami jāuzlabo vispārējie apstākļi aizturēšanas vietās.

Turklāt konverģence virzībā uz pienācīgiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas standartiem ir būtiska, lai pakts pienācīgi darbotos, arī lai novērstu sekundāro kustību, kā arī pārsūtīšanai saskaņā ar atbildības noteikumiem, un lai noteiktu, vai dalībvalsts ir labi sagatavota.

Būs ātri jānovērš atlikušās nepilnības, kas saistītas ar nepieciešamo uzņemšanas datu vākšanu. Turklāt, it īpaši saistībā ar agrīnas integrācijas pasākumiem, dalībvalstīm būtu jākoncentrējas uz atbilstošu daudzpusēju partnerību savlaicīgu izveidi un pārskatīšanu.

3.5. Pamatelements Nr. 4 – taisnīgas, efektīvas un konverģentas patvēruma procedūras

Dalībvalstis koncentrējas uz savu valsts tiesību aktu pārskatīšanu, lai pielāgotos jaunajam tiesiskajam regulējumam. Dažas dalībvalstis saskaras ar ievērojamu neizskatīto patvēruma lietu uzkrāšanos strukturālu problēmu vai ierobežota personāla un infrastruktūras dēļ, kā rezultātā izskatīšanas laiks ir ilgs. Lielākā daļa attiecīgo dalībvalstu ir veikušas pasākumus, lai novērstu pašreizējo neizskatīto lietu skaitu un saīsinātu procedūru ilgumu, kā arī izvairītos no nepieciešamības pārāk ilgi pēc 2026. gada jūnija izmantot divas paralēlas sistēmas – vienu, ko reglamentē spēkā esošais *acquis* un Patvēruma procedūru direktīva, un otru, kuras pamatā ir Patvēruma procedūras regula attiecībā uz pieteikumiem, kas iesniegti no 2026. gada 12. jūnija. Vairākas dalībvalstis ir ieviesušas plānus savas kapacitātes uzlabošanai, palielinot pastāvīgo darbinieku skaitu ([31]) vai izveidojot īpašas komandas, lai risinātu neizskatīto lietu problēmu ([32]). Dažas dalībvalstis šim nolūkam ir lūgušas mērķtiecīgu papildu atbalstu,

([29]) Tas ietver Beļģiju, Franciju, Grieķiju un Nīderlandi.
([30]) Piemēram, ja pieteikuma iesniedzējs bez atļaujas pārceļas uz citu dalībvalsti vai nepilda atskaitīšanās pienākumus, vai maldina iestādes.
([31]) Piemēram, Bulgārijā.
([32]) Piemēram, Portugālē.

izmantojot TAI vai *EUAA* ([33]). Diskusijas ekspertu komitejās palīdz precizēt jauno tiesību aktu tiesību normas un pāriet no vienas sistēmas uz otru.

Digitalizācija, it īpaši integrētu lietu pārvaldības sistēmu izmantošana un automatizēti paziņojumi efektīvai un drošai informācijas nosūtīšanai, ir svarīgs elements tām dalībvalstīm, kuras pārskata un racionalizē savas darbplūsmas un standarta darbības procedūras, it sevišķi ja ir iesaistītas dažādas iestādes. Piemēram, Bulgārija izmanto TAI atbalstu, lai virzītos uz priekšu patvēruma procedūru digitalizācijā.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Ir jārisina pašreizējās problēmas saistībā ar piekļuvi patvēruma procedūrai, cita starpā kavējumi saistībā ar pieteikumu reģistrāciju un iesniegšanas vizītēm. Veidojot savu kapacitāti, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vajadzīgā pieņemšana darbā tiek veikta laikus un ka tiek nodrošināta pienācīga apmācība.

Plānošanas ietvaros dalībvalstīm būtu aktīvi jāsadarbojas ar tiesu iestādēm, lai pārbaudītu un vajadzības gadījumā paplašinātu pārsūdzības izskatīšanas spējas. Tas ir nepieciešams, lai saīsinātu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas laiku un nodrošinātu sistēmas vispārējo efektivitāti, samazinot esošo neizskatīto lietu skaitu un novēršot jaunu lietu rašanos. Tāpat kā administratīvo iestāžu situācijā, ir ļoti svarīgi vajadzības gadījumā nodrošināt savlaicīgu un atbilstīgu tiesnešu apmācību.

Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka apgalvojumi par atpakaļraidīšanu tiek ātri izmeklēti, lai garantētu, ka tiek ievērotas pamattiesības, arī tiesības piekļūt patvēruma procedūrām, un neizraidīšanas princips. Kā norādīts Komisijas paziņojumā par cīņu pret hibrīddraudiem, ko rada migrācijas izmantošana par ieroci ([34]), visiem pasākumiem, kuri veikti, lai novērstu migrācijas izmantošanu par ieroci, un kuri skar robežas ar Baltkrieviju un Krieviju un ierobežo pamattiesības (piemēram, patvēruma tiesības), ir jābūt īslaicīgiem, samērīgiem un ierobežotiem līdz absolūti nepieciešamajam, un jānodrošina, ka tiek ievērota šo tiesību būtība.

3.6. Pamatelements Nr. 5 – efektīvākas un taisnīgākas atgriešanas procedūras

Saistībā ar valstu īstenošanas plānu izstrādi Komisija ir cieši sadarbojusies ar dalībvalstīm, lai tuvinātu patvēruma un atgriešanas iestādes. Līdz šim 19 dalībvalstis vienlaikus jau izdod negatīvus patvēruma lēmumus un atgriešanas lēmumus, kas būs prasība saskaņā ar paktu, lai vēl vairāk vienkāršotu un racionalizētu administratīvos procesus. Augsta līmeņa tīkla atgriešanas jautājumos ietvaros tika organizēti īpaši semināri, lai dalītos pieredzē un apzinātu paraugpraksi ([35]). Līdzīgi darbsemināri tika organizēti arī par pēdējā brīža patvēruma pieteikumiem un par veidiem, kā paātrināt atgriešanas procesu, uzlabojot koordināciju un samazinot laiku starp patvēruma pieteikumu noraidīšanu un atgriešanas procedūrām.

Tikmēr vairākas dalībvalstis modernizē savas valsts atgriešanas lietu pārvaldības sistēmas, lai nodrošinātu efektīvāku atgriešanas uzraudzību, izveidotu automatizētu integrāciju ar plašākām migrācijas pārvaldības IT sistēmām un nodrošinātu Šengenas Informācijas sistēmas pilnīgāku un efektīvāku izmantošanu.

Kā izklāstīts 2025. gada ziņojumā par stāvokli Šengenas zonā ([36]), 2024. gadā veiktajā tematiskajā Šengenas izvērtējumā par atgriešanas sistēmas efektivitāti tika uzsvērtas gan

([33]) Beļģija un Vācija.

([34]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par cīņu pret hibrīddraudiem, kurus rada migrācijas izmantošana par ieroci, un drošības stiprināšanu pie ES ārējām robežām (COM(2024) 570 final, EUR-Lex - 52024DC0570 - LV - EUR-Lex).

([35]) Nīderlande un Norvēģija.

([36]) Komisijas ziņojumi par stāvokli Šengenas zonā, atzīmējot 40 gadus: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-reports-state-schengen-celebrating-40-years-2025-04-23_en.

norises uz vietas, gan pastāvīgie iekšējie šķēršļi, kas kavē atgriešanu. Dažas dalībvalstis ir izveidojušas vai nostiprinājušas integrētu plānošanu visām atgriešanas procesā iesaistītajām iestādēm, nodrošinot regulāru koordināciju un efektīvāku resursu piešķiršanu. Tomēr joprojām ir vajadzīga labāka riska analīze un nākotnes plānošana atgriešanas jomā, kas palīdzētu stiprināt sagatavotību un resursu piešķiršanu, arī lai noteiktu nepieciešamo atbalstu no *Frontex*. Divas dalībvalstis ([37]) ir atkārtoti novērtējušas esošo atgriešanas kapacitāti, arī savu kapacitāti novērst bēgšanas risku, un pašlaik šo kapacitāti palielina. Dažās dalībvalstīs ([38]) ir pastiprinātas brīvprātīgas atgriešanās programmas, kas var ievērojami uzlabot atgriešanas vispārējo efektivitāti.

Frontex aktīvi atbalsta dalībvalstis to centienos īstenot Atgriešanas pakta galvenos jauninājumus. Tas ietver notiekošo tehnisko darbu nolūkā apzināt dalībvalstu vajadzības, lai varētu plānot aģentūras atbalstu. *Frontex* ES reintegrācijas programmai ir arvien lielāka nozīme brīvprātīgas atgriešanās no ES veicināšanā, un tagad to aktīvi izmanto gandrīz visas dalībvalstis.

Komisijas 2025. gada 11. marta priekšlikums regulai, ar ko izveido kopīgu sistēmu to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanai, kuri Savienībā uzturas nelikumīgi, ir svarīgs elements, kas papildina pārējos pakta priekšlikumus nolūkā ieviest ātrāku, vienkāršāku un efektīvāku atgriešanu, pilnībā ievērojot pamattiesības.

Pamatojoties uz attiecīgo informācijas apmaiņu ar dalībvalstīm, Komisija 2024. gada beigās publicēja dienestu darba dokumentu, kurā uzskaitīti veidi, kā prioritizēt un racionalizēt to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kurus uzskata par sabiedriskās drošības apdraudējumu ([39]).

Saistībā ar ikgadējo novērtējumu par trešo valstu sadarbību atpakaļuzņemšanas jomā saskaņā ar Vīzu kodeksa 25.a pantu Komisija īpašu uzmanību pievērš to trešo valstu atpakaļuzņemšanas sadarbības nozīmei, kuru valstspiederīgajiem, visticamāk, tiks piemērota robežprocedūra.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Komisija uzskata, ka prioritāte ir virzīt sarunas par iepriekš minēto priekšlikumu regulai par atgriešanu, un aicina Eiropas Parlamentu un Padomi pabeigt sarunas pēc iespējas drīzāk un jebkurā gadījumā pirms pakta piemērošanas sākuma 2026. gada jūnijā.

Dalībvalstīm būs jānovērš pastāvošā iekšējā neefektivitāte, piemēram, ierobežota koordinācija starp iestādēm un pārāk sarežģītas procedūras, lai nodrošinātu pakta jauno pienākumu, it īpaši to, kas saistīti ar atgriešanas robežprocedūru, optimālu īstenošanu. Atgriešanas sistēmas vispārējā efektivitāte ir atkarīga no pienācīgiem resursiem, netraucētiem procesiem, lai pastāvīgi veiktu turpmākus pasākumus saistībā ar trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, un atgriešanas uzskatīšanas par plānotu un paredzamu procesu ([40]).

ES atgriešanas koordinators turpina atbalstīt dalībvalstis šo problēmu risināšanā. Atgriešanas koordinators izstrādā rokasgrāmatu par efektīvām darbplūsmām, lai palīdzētu atgriešanas

([37]) Beļģija un Francija.

([38]) Austrija, Bulgārija, Nīderlande un Norvēģija.

([39]) Komisijas dienestu darba dokuments "On the return of illegally staying third-country nationals posing a security threat", 17.12.2024.: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/1a5b1f9c-af3b-4dc7-a01f-55d64c43b926_en.

([40]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "2025. gada ziņojums par stāvokli Šengenas zonā" (COM(2025) 185 final, EUR-Lex - 52025DC0185 - LV - EUR-Lex).

robežprocedūrā iesaistītajiem dalībniekiem dalībvalstīs, un turpina veicināt brīdinājuma par atgriešanu izmantošanu Šengenas Informācijas sistēmā.

ES atgriešanas koordinatora 2025. gada martā sāktās mērķtiecīgās atgriešanas darbības attiecībā uz sagatavotību un ārkārtas situāciju plānošanu atgriešanas jomā mērķis ir veicināt labu praksi, ko dažas dalībvalstis jau ir ieviesušas, un palīdzēt apzināt galvenos un kopīgos elementus ārkārtas situāciju plānošanā atgriešanas jomā, lai veicinātu saskaņotu kopīgu pieeju visā ES. *Frontex* būs svarīga loma šīs mērķtiecīgās atgriešanas darbības īstenošanā.

Frontex 2026. gadā dalīsies ar dalībvalstīm ar visaptverošu apsekojumu par iespējamo *Frontex* atbalstu atgriešanas jomā. Aģentūra veic turpmākus pasākumus saistībā ar 2024. gada novembrī notikušo ievadsanāksmi, rīkojot īpašas divpusējas sanāksmes ar visām ieinteresētajām dalībvalstīm, lai labāk plānotu un izpētītu, kā var risināt dalībvalstu individuālās vajadzības.

3.7. Pamatelements Nr. 6 – atbildības īstenošana

Spēkā esošo Dublinas noteikumu un jauno noteikumu par taisnīgu atbildības sadali, kā paredzēts Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulā (*AMMR*), laba darbība ir ļoti svarīga pakta vispārējai funkcionēšanai.

Pēdējos gados Dublinas pārsūtīšanas rādītājs visā Savienībā ir bijis ļoti zems, būtiski kavējot sistēmas efektivitāti. Tehniskais darbs, ko veic Komisija un valstu līmenī, ir vērsts uz to, lai panāktu, ka pārsūtīšana ir efektīva.

Komisija pabeidz īstenošanas akta izstrādi, ar kuru tiks atcelti pašreizējie īstenošanas noteikumi, lai to varētu pieņemt 2025. gada jūlijā ([41]). Darbības ziņā tas atvieglos sadarbību un informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un tādējādi paātrinās un atvieglos pārsūtīšanu. Turklāt tas ietvers standarta veidlapas uzņemšanas pieprasījumiem un atpakaļuzņemšanas paziņojumiem, pārsūtīšanai, kā arī pārcelšanas procedūrai un informācijas apmaiņai. Jaunie īstenošanas noteikumi ir izstrādāti ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm. Tiklīdz tie būs pieņemti, *eu-LISA* ieviesīs tehniskus pielāgojumus šo procedūru integrēšanai katras dalībvalsts sistēmā.

Dialogā ar dalībvalstīm par to vajadzību novērtējumu pakta īstenošanai Komisija īpašu uzmanību pievērsa nepieciešamībai uzlabot atbildības sistēmu un valstu Dublinas nodaļu darbību. Komisijas ieteikumos dalībvalstīm galvenā uzmanība tika koncentrēta uz labi funkcionējošu atbildības sistēmu un efektīvas pārsūtīšanas starp dalībvalstīm īstenošanas nodrošināšanu. Lielākā daļa dalībvalstu ir ieviesušas plānus, lai palielinātu darbinieku skaitu, pārskatītu darbplūsmas un/vai modernizētu esošo infrastruktūru lietu efektīvai pārvaldībai.

Lai atvieglotu atbildības noteikšanu, *EUAA* 2025. gada aprīlī publicēja divas ģimenes izsekošanas veidlapu veidnes: vienu pieaugušiem pieteikuma iesniedzējiem, otru – nepavadītiem nepilngadīgajiem ([42]). Abām veidlapām ir pievienota praktiskā rokasgrāmata par ģimenes locekļu meklēšanu gan ES dalībvalstīs, gan Šengenas asociētajās valstīs, gan trešās valstīs ([43]).

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

([41]) Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014 (2014. gada 30. janvāris), ar ko groza Komisijas Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV L 39, 8.2.2014., 1.–43. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/118/oj).

([42]) *AMMR* 22. panta 1. punkts.

([43]) Praktiskā rokasgrāmata par ģimenes izsekošanu, I daļa: https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-family-tracing-part-i-principles-practices; Praktiskā rokasgrāmata par ģimenes izsekošanu, II daļa: https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-family-tracing-part-ii-tracing-AMMR.

Visām dalībvalstīm būs jānodrošina, ka tās piemēro jaunos noteikumus, arī par uzņemšanas pieprasījumiem, atpakaļuzņemšanas paziņojumiem un pārsūtīšanu. Veikto pārsūtīšanu kopējā skaita palielināšana veicinās sistēmas efektīvu darbību, samazinot stimulus neatļautai kustībai un nodrošinot, ka tiek saglabāts līdzsvars starp atbildību un pakta solidaritāti. Tā kā pastāv nosacījumi, lai pārsūtīšana darbotos uz visām ES dalībvalstīm un no tām, un ņemot vērā piemērojamos noteikumus, pārsūtīšanai jau tagad būtu jānotiek uz visām dalībvalstīm. Tas ir būtiski efektīvai pārejai uz jaunajiem atbildības noteikumiem un pienācīgai ikgadējā solidaritātes cikla darbībai.

Turklāt jauno atbildības noteikumu īstenošana ir cieši saistīta ar jaunās *Eurodac* regulas efektīvu īstenošanu. Papildus tehniskajai gatavībai dalībvalstīm ir jānodrošina, ka to valsts iestādēm ir piekļuve visai informācijai, kas ir būtiska atbildīgās dalībvalsts noteikšanai, un ka tās var piekļūt sistēmai, lai atjauninātu datus ar attiecīgo informāciju, piemēram, norādot atbildīgo dalībvalsti, saskaņā ar *AMMR* un *Eurodac* regulu.

Tiklīdz jaunie īstenošanas noteikumi būs pieņemti, *eu-LISA* veiks tehniskus pasākumus, lai dalībvalstis varētu vieglāk un ātrāk sazināties, izmantojot *DubliNet*.

3.8. Pamatelements Nr. 7 – solidaritātes īstenošana

Turpinās sagatavošanas darbs ar mērķi 2025. gada oktobrī sākt īstenot ikgadējo solidaritātes ciklu un līdz 2026. gada jūnijam izveidot pastāvīgu solidaritātes mehānismu un tehniskā līmeņa ES solidaritātes forumu. Pakta solidaritātes mehānisms ļauj dalībvalstīm attiecībā uz savām iemaksām izvēlēties starp pārcelšanu, finansiāliem ieguldījumiem un atbalstu natūrā.

Līdzšinējā darba centrā ir Solidaritātes platforma "Pakts", kas apvieno dalībvalstis, Komisiju un *EUAA*. 2025. gada aprīlī notika Solidaritātes platformas "Pakts" sanāksme ar mērķi apspriest galvenos solidaritātes mehānisma darbības aspektus un virzīt uz priekšu gatavošanos tehniskā līmeņa ES solidaritātes foruma izveidei. Komisija iesniedza dalībvalstīm tehniskā līmeņa ES solidaritātes foruma pilnvaru un reglamenta projektu un paziņoja par ES solidaritātes koordinatora iecelšanu ([44]). Komisijas ekspertu grupas *AMMR* jautājumos sanāksme bija veltīta tam, lai apspriestu solidaritātes mehānismu un dažādos pieejamos solidaritātes pasākumus ([45]). Ir izstrādāts finansiālo iemaksu mehānisms, kas jānosaka attiecīgajā *AMMR* īstenošanas aktā.

Lai īstenotu solidaritātes mehānismu, dalībvalstīm ir savlaicīgi jāapmainās ar kvalitatīviem datiem. Tāpēc Komisija cieši sadarbojas ar ES aģentūrām un dalībvalstīm Migrācijas sagatavotības un krīzes plāna tīkla ietvaros, lai apzinātu un risinātu vajadzības un problēmas, kas saistītas ar datu vākšanu un/vai nosūtīšanu ikgadējā solidaritātes cikla vajadzībām. No 2024. gada aprīļa līdz novembrim Komisija veica testu, lai vāktu datus un nodrošinātu konsolidāciju un analīzes apmaiņu Eiropas gada patvēruma un migrācijas ziņojumam. Pamatojoties uz minēto, ir izstrādāts efektīvs informācijas apmaiņas process. Komisija ir arī noslēgusi attiecīgas darba vienošanās ar *EUAA* un *Frontex*, un tiek gatavota vienošanās ar Eiropolu. Pakta sekmīgai īstenošanai būtiska ir kopēja pierādījumu bāze un datu apmaiņa.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Turpinās sagatavošanas darbs pie pirmā ikgadējā patvēruma un migrācijas ziņojuma. Dalībvalstis un ES aģentūras līdz 1. jūnijam iesniedza Komisijai pieprasīto informāciju. Cieša sadarbība ar ES aģentūrām ļāva ievērojami vienkāršot un racionalizēt datu un informācijas vākšanas procesus. Komisija, Eiropas Ārējās darbības dienests, dalībvalstis un ES aģentūras

([44]) ES solidaritātes koordinators, kura amats izveidots ar Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulu, koordinēs solidaritātes mehānisma īstenošanu, it īpaši izmantojot tehniskā līmeņa solidaritātes forumu.

([45]) *AMMR* 46. panta 2. punkts.

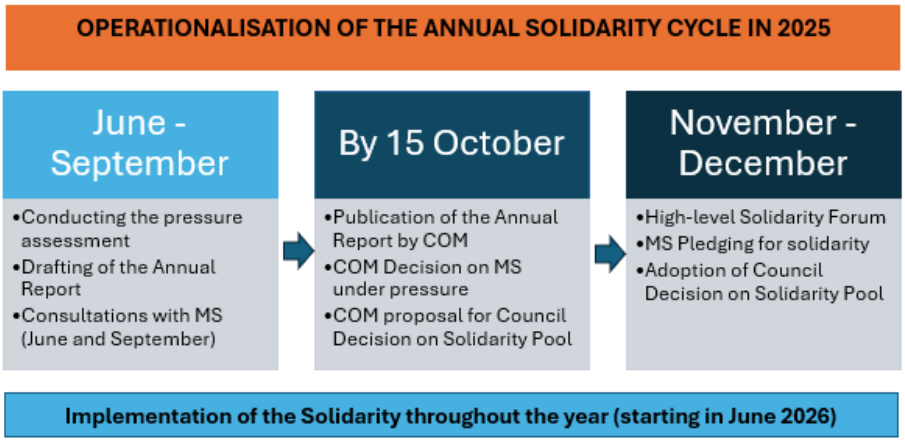
apmainīsies ar pirmo ziņojuma projektu īpašā Migrācijas sagatavotības un krīzes plāna tīkla sanāksmē jūlijā, lai to pieņemtu līdz 15. oktobrim. Joprojām ir ļoti svarīgi, lai dalībvalstis turpinātu savlaicīgi, precīzi un pilnīgi paziņot prasītos datus un informāciju, aptverot arī atgriešanu un uzņemšanu.

Gada ziņojumā sniegtā analīze būs pamatā Komisijas īstenošanas lēmumam, ar ko identificē dalībvalstis, kuras saskaras ar migrācijas spiedienu, kurām draud migrācijas spiediens vai kuras saskaras ar ievērojamu migrācijas situāciju. Minētā analīze arī palīdzēs sagatavot Komisijas priekšlikumu Padomes īstenošanas aktam, ar ko izveido ikgadējo solidaritātes rezervi, kura nepieciešama migrācijas situācijas risināšanai. Abu priekšlikumu iesniegšanas termiņš ir 2025. gada 15. oktobris.

To dalībvalstu noteikšana, kuras saskaras ar migrācijas spiedienu, kurām draud migrācijas spiediens vai kuras saskaras ar ievērojamu migrācijas situāciju, ietvers novērtējumu par to, vai valstu sistēmas ir labi sagatavotas. Šādam novērtējumam būs tieša ietekme uz iespēju minētajām dalībvalstīm piekļūt solidaritātes rezervei un/vai pieprasīt sava solidaritātes solījuma pilnīgu vai daļēju atskaitījumu.

Komisijas novērtējumā tiks apsvērti arī iespējamie sistēmiskie trūkumi attiecībā uz atbildības (Dublinas) noteikumu īstenošanu dalībvalstīs, kas izmanto solidaritātes pasākumus, it īpaši trūkumi, kuri varētu radīt nopietnas negatīvas sekas Dublinas sistēmas darbībai. Ja Komisija konstatē šādu situāciju, finansētājām dalībvalstīm nav pienākuma īstenot savus solidaritātes solījumus vai piemērot atbildības izlīdzināšanu.

Tehniskā līmeņa ES solidaritātes foruma pirmā sanāksme notiks 2026. gada sākumā. Pašlaik notiek pilnvaru un reglamenta galīgās redakcijas izstrāde. *EUAA* pašlaik izstrādā praktiskus norādījumus par solidaritātes mehānisma īstenošanu saistībā ar pārcelšanu un atbildības izlīdzināšanu.

3.9. Pamatelements Nr. 8 – sagatavotība un ārkārtas rīcības plānošana

Ārkārtas rīcības plānošana ir pakta būtiska sastāvdaļa, kas garantē, ka patvēruma un uzņemšanas sistēmas var turpināt pienācīgi darboties un ātri pielāgoties pēkšņām migrācijas situācijas izmaiņām.

Lai palīdzētu dalībvalstīm sagatavot ārkārtas rīcības plānus, kā prasīts Uzņemšanas nosacījumu direktīvā, *EUAA* 2024. gada novembrī izstrādāja veidni, kas dalībvalstīm ir jāizmanto. Tā arī izdeva piemēru un labas prakses rokasgrāmatu un organizēja vairākus mācību tīmekļseminārus. Eiropas migrācijas tīkls (EMT) 2025. gada martā organizēja spēju

veidošanas darbsemināru par scenāriju modelēšanu un ārkārtas rīcības plānošanu dalībvalstīm. Plašākā nozīmē, lai pastiprinātu tehnisko apmaiņu par dažādiem ārkārtas situāciju plānošanas aspektiem migrācijas jomā, Komisija migrācijas sagatavotības un krīzes plāna tīkla ietvaros no jauna aktivizēja īpašu ārkārtas situāciju plānošanas apakšgrupu.

Tiesību aktos noteiktais termiņš valstu ārkārtas rīcības plānu iesniegšanai *EUAA* bija 2025. gada 12. aprīlis. Līdz šim 22 dalībvalstis ir pieņēmušas un paziņojušas savus ārkārtas rīcības plānus ([46]).

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Dalībvalstīm, kas to vēl nav izdarījušas, būtu steidzami jāpaziņo *EUAA* par saviem ārkārtas rīcības plāniem.

Lielākā daļa plānu, kas paziņoti *EUAA*, ietver veidnes pamatelementus, lai gan tiem ir dažādi pilnīguma līmeņi. Dalībvalstis tiek aicinātas nodrošināt, ka tiek izklāstīti konkrēti pasākumi attiecībā uz visiem veidnes elementiem (piemēram, patvērumu, uzņemšanu un nepavadītiem nepilngadīgajiem), pamatojoties uz skaidri definētiem scenārijiem un rādītājiem, kā arī sagatavotības pasākumiem.

Visām dalībvalstīm ir arī jāuztur šim nolūkam piemērotie plāni, tie jāatjaunina un jāpārskata, kā arī, ja iespējams, jātestē. Ir svarīgi arī nodrošināt saskaņotību ar citiem ārkārtas rīcības plāniem, kas attiecas uz migrāciju (piemēram, attiecībā uz robežām vai atgriešanu). Turklāt būtu jāveic praktiski sagatavotības pasākumi (piemēram, loģistikas un iepirkuma sagatavošana, krājumu veidošana, apmācība vai rezerves uzņemšanas spējai), lai nodrošinātu, ka spējas var mobilizēt elastīgi un efektīvi. Komisija oktobra gada ziņojumā sniegs informāciju par sagatavotības līmeni Savienībā un dalībvalstīs, pamatojoties uz ES aģentūru, it īpaši *Frontex* un *EUAA*, sniegto informāciju. Sākot no 2026. gada, ārkārtas rīcības plānošana uzņemšanas un patvēruma jomā tiks novērtēta *EUAA* daudzgadu uzraudzības programmas ietvaros.

3.10. Pamatelements Nr. 9 – jauni aizsardzības pasākumi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem un neaizsargātām personām un pastiprināta pamattiesību uzraudzība

Pakts nodrošina svarīgu līdzsvaru ne tikai starp solidaritāti un atbildību, bet arī starp to cilvēku pienākumiem un tiesībām, kuri meklē aizsardzību ES. Ar to ievieš jaunus elementus, kas saistīti ar pamattiesību neatkarīgu uzraudzību skrīninga un patvēruma robežprocedūru laikā, pastiprinātas procesuālās garantijas un aizsardzības pasākumus, piemēram, bezmaksas juridiskās konsultācijas un informācijas sniegšanu, un ietver skaidrus un pastiprinātus noteikumus personām, kuras ir neaizsargātas vai kurām ir īpašas uzņemšanas vajadzības, it īpaši bērniem, arī nepavadītiem nepilngadīgajiem. Lai gan joprojām pastāv dažas nepilnības, dalībvalstu īstenošanas plāni kopumā atspoguļo vispārējo līdzsvaru starp tiesībām un pienākumiem un iekļauj šos jaunos elementus. Ir svarīgi, lai tas arī turpmāk notiktu visā īstenošanas procesā, tiesību aktos, kā arī darbības un resursu piešķiršanas laikā.

Lai atbalstītu īstenošanu dalībvalstīs, ekspertu komitejas sanāksmēs tika sniegti precizējumi un norādījumi par attiecīgajām tiesību normām. Komisija 2024. gada septembrī organizēja īpašu sanāksmi ar dalībvalstīm, kurā īpaša uzmanība tika pievērsta noteikumu un īpašu aizsardzības pasākumu īstenošanai attiecībā uz bērniem, arī nepavadītiem nepilngadīgajiem, visos jaunajos leģislatīvajos instrumentos.

([46]) 26 dalībvalstīm ir jāiesniedz *EUAA* valsts ārkārtas rīcības plāni. Čehija, Polija un Nīderlande informēja *EUAA* par kavēšanos. Ungārija nesniedza nekādu informāciju.

Kā noteikts Skrīninga regulā ([47]), ES Pamattiesību aģentūra 2024. gada septembrī izdeva dalībvalstīm pamatnostādnes par neatkarīgo pamattiesību mehānismu ([48]). Minētajās pamatnostādnēs galvenā uzmanība ir pievērsta dažādiem mehānisma elementiem, kas palīdz novērst tiesību pārkāpumus, aizsargāt cietušos un atbalstīt izmeklēšanu saistībā ar apgalvojumiem par valsts iestāžu pieļautiem pārkāpumiem.

EUAA gatavo attiecīgo informatīvo materiālu, un praktiskā rokasgrāmata par informācijas sniegšanu patvēruma procedūrā tiks pabeigta 2026. gadā. Attiecībā uz neaizsargātību *EUAA* ir izdevusi attiecīgas praktiskas rokasgrāmatas par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju un pieteikuma iesniedzēju ar atšķirīgu seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti, dzimuma pašizpausmi un dzimumpazīmēm psihoemocionālās veselības novērtēšanu ([49]). Paredzams, ka arī šogad *EUAA* publicēs atjauninātu 2019. gada Praktisko rokasgrāmatu par bērna interesēm patvēruma procedūrās, interešu novērtēšanas rīku un bērniem draudzīgas informācijas paketi par patvēruma procedūrām un īpašiem aizsardzības pasākumiem, kas pieejami bērniem. *EUAA* arī strādā pie tā, lai pārskatītu dažādus apmācības moduļus, kas saistīti ar neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, piemēram, moduli par bērniem patvēruma procesā, moduli par dzimumbalstītā vardarbībā cietušajiem un moduli par neaizsargātu personu uzņemšanu. Notiek darbs pie *EUAA* norādījumu par neaizsargātību patvēruma un uzņemšanas jomā pārskatīšanas, un paredzams, ka tas tiks pabeigts līdz 2026. gada vidum. *EUAA* vēl šogad publicēs un atjauninās 2018. gada norādījumus par vecuma novērtēšanu.

Lielākā daļa dalībvalstu savos VĪP paredz izveidot neatkarīgu pamattiesību uzraudzības mehānismu, un dažas jau sazinās ar esošajām valsts struktūrām un potenciālajiem pakalpojumu sniedzējiem ([50]). Tāpat lielākajai daļai dalībvalstu vai nu jau ir bezmaksas juridiskās konsultācijas administratīvajā posmā, vai arī tās ir šādas konsultācijas iekļāvušas savos plānos ([51]).

Dalībvalstis arī gatavo pielāgojumus novērtējumam un īpašu atbalstu cilvēkiem ar neaizsargātību vai īpašām procesuālām vajadzībām. Tas var ietvert standarta procedūru aprūpes rokasgrāmatu pārskatīšanu vai aktīvu jaunu partnerību izveidi saistītiem uzdevumiem, kā tas, piemēram, ir paredzēts Īrijā, kā arī darbinieku skaita palielināšanu. Vairākas dalībvalstis arī paredz izveidot specializētākas uzņemšanas telpas neaizsargātām personām, arī ģimenēm ([52]).

([47]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1356 (2024. gada 14. maijs), ar ko ievieš trešo valstu valstspiederīgo skrīningu pie ārējām robežām un groza Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/817 (OV L, 2024/1356, 22.5.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj/eng).

([48]) Pamattiesību uzraudzība skrīninga un patvēruma robežprocedūras laikā – rokasgrāmata par valstu neatkarīgajiem mehānismiem: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-independent-border-monitoring-mechanisms_en.pdf.

([49]) Praktiska rokasgrāmata par pieteikuma iesniedzējiem ar atšķirīgu seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti, dzimuma pašizpausmi un dzimumpazīmēm – pārnozaru elementi: https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-SOGIESC-cross-cutting-elements; Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju psihoemocionālā veselība un labbūtība, I daļa: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-11/Practical-guide-mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management.pdf; Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju psihoemocionālā veselība un labbūtība, II daļa: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-11/Practical-guide-mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers.pdf.

([50]) Aptuveni 23 dalībvalstis sniedz relevantu informāciju savos VĪP, lai gan par dažām no tām trūkst sīkākas informācijas. Problēmas jau ir atzīmētas, arī attiecībā uz Bulgāriju, Itāliju un Maltu. Austrija un Grieķija uz šo jautājumu vispār neatsaucas.

([51]) Dažas dalībvalstis jau ir ieviesušas bezmaksas juridiskās konsultācijas: Vācija, Beļģija, Horvātija, Francija un Portugāle, lai gan ir vajadzīgi pielāgojumi. Aptuveni 18 dalībvalstis to paredz savos VĪP. Tādas vēl nav ieviestas Grieķijā, Ungārijā un Polijā.

([52]) To vidū ir, piemēram, Kipra, Latvija, Malta un Slovēnija.

Vairākas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai sagatavotos jaunā daudzdisciplīnu vecuma novērtēšanas procesa īstenošanai un ieviestu nepieciešamās reformas savā sistēmā, ar kuru saskaņā ar jaunajām prasībām nodrošina aizbildņus vai likumīgos pārstāvjus nepavadītiem nepilngadīgajiem. Dažās dalībvalstīs tas nozīmē pārskatīt procedūras nepavadītu nepilngadīgo pārstāvju iecelšanai, savukārt citas pašlaik izstrādā vai stiprina procedūras un norādījumus bērna interešu novērtēšanai un ar to saistītajiem turpmākajiem pasākumiem.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Vispārēja problēma šajā pamatelementā ir saistīta ar nepieciešamību saskaņot darbību ar dažādiem partneriem un struktūrām neatkarīgi no tā, vai runa ir par juridisko palīdzību, izglītību, sociālo labklājību vai veselību, lai ieviestu nepieciešamos operatīvos pasākumus. Vairākas dalībvalstis ir arī norādījušas uz problēmām saistībā ar reformām nepilngadīgo jautājumos ([53]) un ar prasībām, kas attiecas uz neaizsargātības novērtējumu un turpmāko atbalstu. Citas dalībvalstis joprojām saskaras ar piemērotu uzņemšanas vietu trūkumu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, arī bērniem, un/vai uzņemšanas vietu trūkumu kopumā ([54]).

Nākamajos mēnešos dalībvalstīm būtu jāstrādā, lai nodrošinātu, ka tiek definētas un izraudzītas valsts struktūras pamattiesību uzraudzībai, ka tiek garantēta to neatkarība un ka tiek izveidoti attiecīgie sadarbības mehānismi ([55]). Dalībvalstīm būtu arī jānodrošina pienācīgi resursi pamattiesību uzraudzības mehānismam un bezmaksas juridiskām konsultācijām, kas, izmantojot pieņemšanu darbā un apmācību, nodrošina vajadzīgās spējas un to, ka ir ieviests kvalitātes kontroles mehānisms, ja šādus pakalpojumus sniedz kā ārpakalpojumus. Dalībvalstīm būtu arī jānodrošina pietiekams skaits labi apmācītu pārstāvju nepavadītiem nepilngadīgajiem saskaņā ar Patvēruma procedūras regulu. Daudzos gadījumos tam var būt nepieciešama saziņa ar citām attiecīgajām valsts iestādēm un ministrijām. Dalībvalstīm, kurām plāni vēl ir jāizstrādā vai jāapstiprina, tas ir steidzami jādara, lai izvairītos no turpmākas kavēšanās darbības sākšanā ([56]).

3.11. Pamatelements Nr. 10 – integrācija un likumīgi ceļi uz aizsardzību

Efektīva integrācijas un iekļaušanas politika ir svarīga labi pārvaldītai migrācijas un patvēruma politikai, kas palīdz nodrošināt sociālo kohēziju. Tādējādi migranti var atbalstīt sevi un dot ieguldījumu sabiedrībā un ekonomikā, kā arī ES konkurētspējā.

Vairākas dalībvalstis savos valsts īstenošanas plānos pievērsās nepieciešamībai vairāk ieguldīt starptautiskās aizsardzības saņēmēju integrācijā vai turpināt centienus šādas integrācijas atbalstīšanā. Tas ietver agrīnas integrācijas pasākumu izstrādi un efektīvāku procesu kvalifikāciju atzīšanai un prasmju validēšanai. Reāla piekļuve mājokļiem joprojām ir sarežģīts jautājums ([57]).

ES atbalsta dalībvalstis to integrācijas centienos, finansējot, izstrādājot norādījumus un veicinot daudzlīmeņu partnerības, kurās iesaistīti migranti, uzņēmējas kopienas, sociālie un ekonomiskie partneri, pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors ([58]).

([53]) Piemēram, saistībā ar nepavadītu nepilngadīgo pārstāvju iecelšanas procesu un pietiekamu likumīgo aizbildņu nodrošināšanu: Igaunija, Francija, Latvija un Lietuva.

([54]) Piemēram, Beļģija, Grieķija, Latvija, Lietuva, Nīderlande un Kipra.

([55]) Sk. arī: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-independent-border-monitoring-mechanisms_en.pdf.

([56]) Piemēram, Austrija, Beļģija, Dānija, Grieķija, Polija un Ungārija.

([57]) Tas bija arī svarīgs temats, ko apsprieda *EUAA* Uzņemšanas kontaktpunktu tīkla pēdējā pusgada sanāksmē (2025. gada maijs).

([58]) Kā piemērus var minēt Eiropas Integrācijas tīklu, kas apvieno par migrantu integrāciju atbildīgo valsts iestāžu pārstāvjus visās 27 dalībvalstīs, kā arī Islandē un Norvēģijā; ekspertu grupu migrantu viedokļu jautājumos; reģionu komitejas

Komisija 2020. gada novembrī pieņēma Rīcības plānu par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam ([59]), kas bija viena no pirmajām darbībām pakta ierosināšanas laikā. Līdztekus šim paziņojumam Komisija nāk klajā ar dienestu darba dokumentu, kurā pārskatīta rīcības plāna īstenošana vidējā termiņā un apzināta laba prakse, atlikušās problēmas un jomas, kurās vēl jāveic turpmāks darbs. Pārskatīšana sniedz arī ieskatu un rīkus saistībā ar to personu integrāciju, kurām nepieciešama aizsardzība, lai palīdzētu dalībvalstīm ieviest un īstenot Kvalifikācijas regulu ([60]) un Uzņemšanas nosacījumu direktīvu, ietverot pasākumus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju un saņēmēju agrīnai integrācijai.

Attiecībā uz likumīgiem aizsardzības veidiem turpinās darbs pie Savienības Pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas sistēmas regulas ([61]) īstenošanas. Atbilstīgi instrumenta brīvprātīgajam raksturam dalībvalstis ir novērtējušas savas vajadzības grozīt esošās programmas un darbplūsmas, lai pielāgotos ar regulu ieviestajiem jauninājumiem. Komisija sasauca trīs Pārmitināšanas ekspertu grupas sanāksmes, lai apmainītos ar informāciju par konkrētiem regulas noteikumiem un to īstenošanu. *EUAA* Pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas tīkla sanāksmēs tika apspriests arī operatīvais atbalsts, kas dalībvalstīm var būt vajadzīgs, īstenojot savas programmas saskaņā ar jaunajiem noteikumiem. Lai sagatavotu pirmo Savienības pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas plānu, Komisija sasauca divas Pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas augsta līmeņa komitejas sanāksmes, kurās dalībnieki apmainījās ar viedokļiem par prioritātēm.

Galvenie uzdevumi un turpmākie pasākumi

Rīcības plāna par integrāciju un iekļaušanu vidusposma pārskats liecina, ka migrantu integrācijas rezultāti kopš 2021. gada kopumā ir uzlabojušies. Tajā pašā laikā problēmas joprojām pastāv visās četrās galvenajās intervences jomās: izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļu jomā ([62]). Joprojām ir jāturpina mērķtiecīgi pasākumi attiecībā uz starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, it īpaši attiecībā uz sievietēm, bērniem un personām ar īpašām vajadzībām. Vidusposma pārskatā arī uzsvērts, cik svarīga ir integrētāka pieeja un ciešāka koordinācija starp dažādiem dalībvalstu pārvaldības līmeņiem, it īpaši attiecībā uz finanšu plānošanu un atbalstu. Visbeidzot, vidusposma pārskatā ir arī atzītas problēmas, ar kurām saskaras dalībvalstis, lai panāktu pareizo līdzsvaru starp migrantu integrāciju un savu iedzīvotāju labklājību. Turpmāk Komisija ņems vērā pieredzi, kas gūta rīcības plāna vidusposma pārskatīšanā.

Vispārīgāk runājot, mājokļu tirgos, kuros jau tā ir saspringta situācija, tas, ka saņēmējiem nav piekļuves mājoklim, ietekmē uzņemšanas spēju, jo apgrūtina uzņemšanas vietu atbrīvošanu. Turklāt dažās dalībvalstīs mērķis ir arī vienkāršot un samazināt kavēšanos uzturēšanās atļauju un citu nepieciešamo dokumentu izsniegšanā saņēmējiem.

---

partnerību migrantu integrācijas jomā; pilsētprogrammas partnerību iekļaušanas jomā, kas apvieno partnerus no dažādiem pārvaldības līmeņiem.

([59]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam" (COM(2020)758 final, EUR-Lex - 52020DC0758 - LV - EUR-Lex).

([60]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1347 (2024. gada 14. maijs) par standartiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo vai bezvalstnieku kvalificēšanu par starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, vienotu statusu bēgļiem vai personām, kam ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, un piešķirtās aizsardzības saturu, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/95/ES (OV L, 2024/1347, 22.5.2024., Regula - ES - 2024/1347 - LV - EUR-Lex).

([61]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1350 (2024. gada 14. maijs), ar ko izveido Savienības pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas sistēmu un groza Regulu (ES) 2021/1147 (OV L, 2024/1350, 22.5.2024., Regula - ES - 2024/1350 - LV - EUR-Lex).

([62]) Sīkāku informāciju sk. šim paziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā par Komisijas Rīcības plāna par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam vidusposma pārskatīšanu.

Pārmitināšana un humanitārā uzņemšana ir svarīgs ieguldījums ilgtspējīgā un visaptverošā pieejā migrācijas pārvaldībai. Ņemot vērā Augsta līmeņa komitejas norādes un dalībvalstu noteiktās provizoriskās iemaksas, Komisija līdz rudenim iesniegs priekšlikumu par Savienības pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas plānu. Savienības plāna mērķis ir kalpot par stratēģisku instrumentu, lai vēl vairāk integrētu Savienības pārmitināšanas un humanitārās uzņemšanas centienus visaptverošās partnerībās un dialogos ar galvenajām trešām valstīm. Pēc Komisijas priekšlikuma Padome un dalībvalstis pabeigs Savienības plāna izstrādi un strādās pie tā, lai Padome to pieņemtu līdz 2025. gada beigām un lai to laikus īstenotu 2026.–2027. gadā.

4. SECINĀJUMI UN TURPMĀKIE PASĀKUMI

Pārejas perioda vidū ir panākts ievērojams progress gan Savienības, gan valstu līmenī. Tomēr ir jāsaglabā stabils temps, kas vairākos gadījumos ir jāpaātrina, lai risinātu problēmas, kuras joprojām pastāv visos pamatelementos.

Saglabājot šo pozitīvo impulsu un turpinot sadarboties, tiks nodrošināts racionalizēts un koordinēts process, vienlaikus ļaujot efektīvi uzraudzīt kritisko savstarpējo atkarību starp dažādiem darba virzieniem. Lai sekotu līdzi īstenošanai, būs nepieciešama pastāvīga informācijas apmaiņa, savstarpējas mācīšanās veicināšana un labas prakses apmaiņa. Lai to atvieglotu, Komisija veicinās strukturētāku un pārredzamāku informācijas apmaiņu un sniegs mērķtiecīgu atbalstu dalībvalstīm, kuras saskaras ar problēmām. Vienlaikus uzmanība tiks pievērsta procesu vienkāršošanai un, ja iespējams, administratīvā sloga mazināšanai, lai nodrošinātu, ka centieni joprojām ir mērķtiecīgi, efektīvi un orientēti uz rezultātiem. Komisija arī turpinās divpusējo sadarbību ar dalībvalstīm, lai sniegtu pielāgotu atbalstu pakta īstenošanā.

Pirmais ikgadējais solidaritātes cikls sāksies 2025. gada oktobrī, tādēļ ir vēl jo svarīgāk risināt esošās problēmas, nodrošināt, ka pašreizējo noteikumu piemērošanā, arī Dublinas sistēmā un uzņemšanas jomā, nav būtisku trūkumu un ka tiek panākts pastāvīgs progress pakta īstenošanā. Laba sagatavotība ir pamatā paktā noteiktajiem pienākumiem, kalpojot arī par pamatu novērtējumam, kurā nosaka dalībvalstis, kuras saskaras ar migrācijas spiedienu, ievērojamu migrācijas situāciju vai krīzi, un piekļuvei solidaritātes rezervei.

Svarīgs rezultāts būs piecu gadu Eiropas patvēruma un migrācijas pārvaldības stratēģijas pieņemšana līdz 2025. gada decembrim. Šī stratēģija balstīsies uz valstu stratēģijām, kas dalībvalstīm jāpieņem un jānosūta Komisijai līdz 2025. gada 12. jūnijam, aptverot gan migrācijas iekšējo, gan ārējo dimensiju, izmantojot visaptverošu un integrētu pieeju.

Lai papildinātu un atbalstītu pakta ilgtspējīgu īstenošanu, Komisija turpinās darbu pie migrācijas politikas ārējās dimensijas, it sevišķi pie visaptverošām partnerībām ar trešām valstīm, Eiropas komandas garā un saskaņā ar visa maršruta pieeju. Uzmanība cita starpā tiks pievērsta neatbilstīgas ieceļošanas ES samazināšanai, migrantu kontrabandas apkarošanai un mūsu atgriešanas centienu efektivitātes palielināšanai.

Sistēmas sekmes būs atkarīgas no visu dalībvalstu apņēmības un gatavības visos pamatelementos, jo darbībām vienā jomā var būt plašāka ietekme uz visiem. Komisija un ES aģentūras turpinās atbalstīt dalībvalstis to centienos un paļausies uz to konstruktīvu un ilgstošu iesaisti. Vienlaikus atgādinot, ka jebkurš tiesiskais regulējums ir tikai tik efektīvs, cik efektīva ir tā īstenošana, Komisija rūpīgi uzraudzīs progresu un ir gatava izmantot piemērotas procedūras saskaņā ar Līgumiem, lai nodrošinātu atbilstību. Tas uzsver visu kopīgo politisko atbildību pilnībā apņemties sasniegt pakta mērķus.

Komisija oktobrī gada ziņojumā par migrāciju un patvērumu sniegs Eiropas Parlamentam un Padomei nākamo pārskatu par pašreizējo stāvokli pakta īstenošanā.